

Заяць Н. В.,*доктор юридичних наук, доцент,
доцент кафедри конституційного та адміністративного права юридичного факультету
Державного університету інфраструктури та технологій*

НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК ОСНОВА ДЛЯ РОЗВИТКУ ПОЛІТИЧНОЇ НАЦІЇ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті розкриваються основні підходи щодо змісту ідентичності (в контексті національної та етнічної ідентичності), що сьогодні є актуальним як в теоретичній, так і практичній площині. Тоді як теоретична площина проявляється через систему актуальних знань щодо категоріального апарату, практичне значення полягає у формуванні політичними інститутами інформаційного простору держави в правовому контексті, конструктивних настанов громадян щодо становлення громадянської ідентичності на основі індивідуальних прав і свобод, національного будівництва, сучасної культури, національної освіти з метою спрямування трансформації та розвитку демократичного політичного процесу за особливої участі організацій громадянського суспільства.

Проблема національної ідентичності сьогодні корелюється з проблемами держави-нації в цілому. Глобальні інституції не змогли надати гарантій особистої ідентичності, незважаючи на демократичне завдання толерантної побудови ширшої спільноти, тоді як нація-держава є втіленням таких гарантій через різноманітні процедури правового та соціального характеру. В умовах сьогодення актуалізується питання тригерів, які штовхають людей утверджувати та захищати, включно зів зброєю в руках, свою культурну, етнічну, релігійну приналежність, незважаючи на прихильність до різних форм лояльності в минулому.

Особливості сучасного етапу формування національної ідентичності в Україні визначаються, з одного боку, потребою реалізації ідеї нації на основі цінностей українства, оскільки девальвація цих цінностей в Радянському союзі призвело до кризи насамперед безпеки в Україні, з іншого – необхідністю реалізації соціально-економічних інтересів громадян безвідносно до їх станової, етнічної, релігійної та політичної визначеності, що таїть у собі внутрішній потенціал конфліктності та деконсолідації суспільства, адже множина етнокультурних спільнот в межах держави-нації має вирішувати питання побудови толерантного суспільства, що визнає особливості та права ідентичностей.

Ключові слова: ідентичність, національна ідентичність, національна ідея.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Завданням етнонаціональної політики правової, демократичної держави є консолідація етнокультурно неоднорідних компонентів суспільства в політичну націю на основі громадянства та національної ідентичності. Консолідація суспільства в згуртовану політичну націю належить до найефективніших механізмів запобігання внутрішнім конфліктам та відцентровим тенденціям. Кожен політичний катаклізм або породжує кризу ідентичності, або є її наслідком. Адже, як свідчить сучасний

досвід України, Молдови, Грузії саме від етнокультурної консолідації в кінцевому підсумку залежить територіальна цілісність держави. Для України ці проблеми є ще гострішими на тлі етнокультурного роздвоєння пострадянського періоду після здобуття незалежності а також стимульованого російським керівництвом конфлікту на ґрунті мови, культури та світоглядної орієнтації, що поставило нашу державу перед вибором нової ідентичності та зумовило потребу в осмисленні минулого та майбутнього українства.

Будь-яке явище, що існує в правовій системі, повинно відображати культурну спрямованість та національну ідентичність як засіб урегулювання суспільних відносин. Закладений у національно-державницькій парадигмі об'єднуючий потенціал виявився слабким для того, щоб політична нація стала вагомим конструктом ідентифікаційного поля. Гостра криза ідентичності, яка супроводжується конкуренцією посткомуністичної, ліберальної, націоналістичної ідеологій, протистоянням українського та російського націоналізму, відображає різновекторність суспільної свідомості та зумовлює неузгоджені дії владних структур. Пошук національної ідентичності є загальною історичною і соціокультурною тенденцією сучасного світу, котрий вступив у глобалізаційну фазу розвитку [1, с. 5, 6].

Аналіз досліджень і публікацій. Дослідження національної ідентичності у сучасній західній науці є одним із найважливіших напрямів, оскільки самі нації розглядаються як культурні спільноти, члени яких об'єднані історичною пам'яттю, міфами та традиціями, вони повинні мати систему спільної культури та громадянської ідеології, саме тому ідентичність як основа для народного згуртування є міждисциплінарною проблемою яку досліджують науковці різних спеціальностей: філософи, соціологи, історики, культурологи, соціальні психологи, виокремлюючи її структурні компоненти, рівні, форми та типологію. Для прикладу варто назвати прізвища найбільш відомих західних учених, які займалися даною проблемою: Б. Андерсон, У. Бек, Г. Блюмер, А. Вільсон, Е. Гелнер, М. Грох, Г. Люббе, Т. Мітчелл, А. Сен, Е. Сміт, К. Хюбнер та ін. Незважаючи на те, що становлення Української держави зініціювало справжній дослідницький бум у сфері пошуку національної ідентичності, лише недавно ця проблема почала обговорюватися на концептуальному рівні у працях В. Андриющенка, Ю. Бадзьо, І. Бойченко, С. Веселовського, М. Головатого, І. Дзюби, М. Жулинського, Т. Рудницького, М. Рябчука, В. Степаненко, О. Моргуна, Т. Ящука та ін.

Попри міждисциплінарність дослідницьких зусиль у сфері національної ідентичності та значні теоретичні здобутки, проблема національної ідентичності ще недостатньо вивчена, в цьому контексті особливої уваги потребує саме політичний

дискурс, адже нація передбачає культурні та політичні зв'язки, що об'єднують у єдину політичну спільноту всіх, хто має спільну історичну культуру.

Метою статті є аналіз, вивчення та узагальнення основних наукових підходів до визначення політико-правової сутності таких категорій як «ідентичність» та «національна ідея» через їх особливу роль у розбудові громадянського суспільства в Україні та визначення ролі держави, соціальних інститутів та кожного окремого громадянина у подоланні наслідків розмивання та стирання української ідентичності, оскільки всі правові явища, які виникають у правовій системі, мають національну генетичну залежність, відображають культурний та типологічний рівень, а також особливу національну модель державо- та правотворення.

Виклад основного матеріалу. Під ідентичністю прийнято розуміти результат самовизначення людини чи групи у соціальному сенсі, створення «образу – Я» та «образу – Ми», тобто віднесення ними себе до тих чи інших спільнот за віковими, професійними, статевими, територіальними, етнічними, конфесійними чи іншими ознаками. Питання ідентичності це питання впізнання та визнання «себе» та «іншого», а разом з тим, це питання єдності. Вона відтворюється лише тому, що частина людей переконана: інші люди сприймають та оцінюють те або інше явище так само, як і вони. Саме ця спільна віра в однакову оцінку тих чи інших явищ або процесів робить їх реальними в соціальному просторі, тобто реальними за своїми наслідками для конкретних індивідів. Для посилення відчуття ідентичності потрібні колективні події, які показують людям, що їхня спільнота існує (прикладом таких подій в Україні є студентська революція на граніті 1990 року, Помаранчева революція 2004–2005 років, Революція Гідності 2014 року, війна Росії проти України 2022 року). Саме російсько-українську війну, що почалася ще 2014 року, і яку безуспішно намагалися припинити довгий час можна сьогодні тлумачити як війну за ідентичність.

У політичній сфері проблема ідентичності часто використовується коли йдеться про визнання прав та привілеїв різного роду меншин (іммігранти, мовні, конфесійні, сексуальні і нацменшини). Подальше дослідження проблеми ідентичності у соціогуманітарному знанні посилене увагою до екзистенційної проблематики, ціннісно-символічних, а згодом і тексто-сміслових аспектів ідентичності зі зростаючою акцентуацією розбіжностей просторових і ціннісно-сміслових градацій соціокультурного буття. Саме етнічність заснована на комплексі культурних рис, якими члени даної групи відрізняють себе від інших груп, навіть якщо вони в культурному відношенні дуже близькі. Натомість націю слід розуміти як етнічне об'єднання чи етнонації, яка є історично стабільним етносоціальним об'єднанням людей з загальною культурою, психологією і самосвідомістю.

Дослідники проблеми ідентичності відзначають її діалектичний зв'язок із суспільством, зв'язок між суб'єктивною та соціальною реальностями. На думку П. Бергера та Т. Лукмана ідентичність формується соціальними процесами, вона підтримується та видозмінюється соціальними відносинами. І навпаки, ідентичності, створені завдяки взаємодії організму, індивідуальної свідомості і соціальної структури, реагують на дану соціальну структуру, підтримуючи, модифікуючи чи навіть переформовуючи її [2, с. 279]. Ч. Тейлор визначає іден-

тичність на основі того, що є для людини добро та зло, наголошуючи на тому, що людська ідентичність створюється на засадах нашого спілкування, комунікації, процес формування особистості характеризується зверненням до цінностей, що є значущими не лише для окремої особи, а й для інших людей. Для певного кола осіб є притаманною система певних цінностей, координат, на основі яких формується ідентичність [3, с. 35]. Існують базові питання, відповіді на які завжди спонукають до осмисленої поведінки і наділяють особистість і націю, в цілому, мотивацією і творчою енергією, переконливим спрямуванням своєї сили і впевненості у просуванні до майбутнього: «хто ми», «звідки ми», «у чому сенс існування нації». Ідентичність є тим, що підсвідомо вказує нам на визнані цінності, сприйняття яких є життєвоважливим для кожного. Природна система базових цінностей є іманентним суспільству підґрунтям легітимації.

Проблеми національної самоідентифікації є важливими для кожного народу, ідентифікація з етносом є в своїй основі культурною, в ідентифікації з нацією значно виразнішим є територіальний компонент. На відміну від етнічної ідентичності, де головним ідентитетом є спільне походження, в національній ідентичності цю функцію виконують культурні та громадянсько-політичні цінності – національні традиції, інтереси, перспективи політичного розвитку. Як зазначає Т. Кузьо, цілями націоналістичних рухів, як правило, є: 1) здобуття державної незалежності; 2) досягнення національної єдності; 3) формування національної ідентичності. І тому національна ідентичність і громадянське суспільство є взаємопов'язаними та невіддільними одне від одного як умови сучасних націй та держав [4, р. 147-148]. «Національна ідентичність є специфічно європейським винаходом. Це дар греків усьому світові. Його важливість для переосмислення теорії громадянського суспільства в тому, що така ідентичність дає громадянам почуття потрібності, впевненості в собі, власної гідності – заховаючи їх «почуватися у себе вдома», допомагаючи прочитувати знаки інституційного та буденного життя... Коли ж громадяни позбуваються відчуття приналежності до нації, вони сприймають світ як чужий та ворожий... що робить їх менш здатними до демократичного життя» [5, с. 88]. Продовжує дану тезу також німецький соціолог та політичний діяч Р. Дарендорф, який пов'язує можливість демократизації в окремо взятій країні з національною однорідністю: «Чим країна більш однорідна, тим більш її шанси на успіх у процесі демократизації. Країнам із складним етнічним складом населення доведеться, ймовірно, займатися найблищим часом не демократизацією, а проблемами територіальної цілісності та підтриманням законності та порядку» [6, с. 70].

Сьогодні для України важливо чітко розрізнити етнічну і національну ідентичності. Справа ця не проста. Поняття етнічної і національної ідентичності часто ототожнюються. Наприклад, М. Обушний ввів у науковий обіг гібридне поняття «етнонаціональна ідентичність». Один із визнаних західних авторитетів у питаннях національної ідентичності, Е. Сміт характеризує її як абстрактну, багатовимірну конструкцію, пов'язану з багатьма різноманітними сферами життя і схильну до численних перетворень і поєднань. Її найголовнішими рисами є історична територія, спільні міфи та історична пам'ять, спільна культура, єдині юридичні права та обов'язки для всіх членів, спільна економіка. Національна ідентичність

може химерно поєднуватися з іншими різновидами ідентичностей – класовою, релігійною, етнічною, а її ідеологія – хамелеоноподібно перетворюватися на інші ідеологічні різновиди: лібералізм, фашизм, комунізм [7, с. 24, 149-150]. До речі, уявлення, ніби етнічно орієнтована ідентичність обов'язково має бути домінантою в ідентифікаційній системі, належить до числа суб'єктивістських, найчастіше продиктованих політичною кон'юнктурою. Для більшості людей значно важливішою є індиферентна щодо етнічності соціокультурна ідентифікація, в основі якої не суто національна, але й громадська, професійна, станова, релігійна компоненти. Ієрархія ідентичностей громадян України, згідно зі тематичним соціологічним опитуванням Центру Разумкова за 2016 рік, типова для стабільних суспільств, проте проблемна для несформованих націй та які ще притому перебувають у стані війни, як Україна. Так, найбільш важливою для громадян України й понині залишається їх позиція в сім'ї. Друге-четверте місце посідають такі показники ідентичності людини, як її нинішня чи попередня професія, вікова група (а значить – і стан здоров'я, і працездатність), гендерна належність (що теж впливає на характер зайнятості). І лише п'яту позицію в ієрархії цінностей посідає ідентифікація себе як громадянина України. Шосту та сьому позицію посідають такі ознаки, як «національність» і «належність до України як країни, у якій я живу». Останні восьме – десяте місця в ієрархії цінностей посідають: релігійна належність чи ставлення до релігії; політичні симпатії до певної партії, групи чи руху [8].

Низка сучасних дослідників зазначають, що для сучасної нації надзвичайно актуальним є релігійний компонент етнічної свідомості, де особливо слід враховувати взаємозв'язок етнонаціональних і релігійних факторів. Релігійні спільноти часто пов'язані із етнічними ідентичностями. Тоді як світові релігії прагнуть скасувати етнічні кордони, межі більшості релігійних спільнот збігаються з межами етнічних груп. Впродовж людської історії сфери релігійної та етнічної ідентичності були дуже близькими, навіть тотожними, мають багато спільних рис та часто-густо посилюють одна одну, що не дивно, адже вони є видами культурної колективної ідентичності. Стабільності релігійних та національних цінностей на протязі довгого історичного розвитку, їх консервації сприяє не тільки їх усвідомленню і підтримка представниками даного народу і даної конфесії, однак ще недостатньо досліджені підсвідомі інстинктивні установки, що призводять в дію механізм відтворення культурних традицій, навиків представників даного етносу [9, с. 8, 28].

Не можна недооцінювати значення національної ідентичності для безпеки сучасних держав. Зв'язок між національною ідентичністю і національною ідеєю найбезпосередніший: національна ідея виступає як форма раціонального або напівусвідомленого осягнення національної ідентичності. На теоретичному рівні пошук національної ідеї – це пошук “того стрижня, навколо якого була б сконцентрована вся гама національних домінант – національні інтереси, державність, патріотизм, демократія, справедливість, віротерпимість тощо” [10, с. 238]. Від того, чи населення певної країни ідентифікує себе та власні інтереси з державою, чи держава перешкоджає реалізації культурних, етнічних, релігійних, мовних, політичних, економічних інтересів, безпосередньо залежить територіальна цілісність країни, ступінь консолідованості та визначено-

сті суспільства щодо власного майбутнього розвитку в межах певного державного утворення, повага й довіра до державних органів та символів. В Україні це ще й консолідація зусиль усіх її громадян для відсічі російській збройній агресії та її інтеграції до європейських та євроатлантичних структур, досягнення гідного людини добробуту для всіх громадян, адже відчуття національної ідентичності може наростати та послаблюватися під впливом зовнішньої загрози. І коли цей пошук заходить у глухий кут, то це означає брак відчуття національної ідентичності, оскільки зникнення національної ідеї означає зникнення нації. Вона завжди присутня в свідомості і в інституціях народу і нації, вона їх утворює, і будучи віднайденою, являє собою частину живого організму. Розвивати національну ідею означає не тільки вдосконалювати в ній уже раніше існуючі елементи, які не були видимі раніше, а змінити саму ідеологію.

Національна ідея та національна ідентичність виступають основним фактором становлення та розвитку основних підвалин для національного та державного будівництва, важливим фактором для трансформації суспільства в епоху глобалізаційних перетворень та міждержавних інтеграційних процесів, адже розгляд становлення політичної спільноти, народу-нації, є джерелом державного суверенітету. На думку Ю.Хабермаса «нація громадян набуває своєї ідентичності...в практиці громадян, які активно використовують свої демократичні права на участь та комунікацію» [11, с. 212–214]. Підтвердженням чого є важливе для суспільства значення «виховання» у соціумі партисипативності – риси, необхідної для успішної євроінтеграції, як культурної, так і політичної. Оскільки за будь-якою успішною бізнес-угодою стоять взаємні зацікавлення і включення, українська сторона, через розвиток різноманітних міжнародних проектів нарешті повинна перестати очікувати «благ» від результатів вступу до європейської спільноти, а стати її реальним учасником.

Поняття національної ідентичності передбачає насамперед самобутність, історичну індивідуальність, наявність популярної в масах національної ідеї, яка рухає розвиток нації, є її джерелом ідей і концепцій. Національна самобутність проявляється у національній ідентичності через вибір соціально-цивілізаційних тенденцій необхідності виживання разом, здатності домовитись як способу запобігання та врегулювання конфліктів. Шлях консенсусу, визнання можливості досягнення домовленостей та порозуміння всіх сторін у процесі прийняття рішень є основним демократичним принципом, реалізація якого потребує відповідного культурно-історичного ґрунту. Національна ідентичність характеризується тим, що право повинно орієнтуватися на етноцентриські позиції, які будуть збагачувати правову реальність через культурний, національний, антропологічний, релігійний, поведінковий компонент в процесі аналізу міжкультурної взаємодії між західною традицією і національним правом.

Розкриваючи співвідношення національної ідеології та національної ідеї потрібно вказати, що національна ідеологія є зовнішньою формою національної ідеї, її формування не може повністю й адекватно виразити ідею, яка живе в душі народу. Ідея чисто неуловима, вона рухає націю, а ідеологія – це система орієнтування на шляху даного руху. Вона невидимим чином живить національну ідеологію, надаючи їй можливість закостеніти – дещо подібне відбувається по відношенні до системи права, правових норм і правосвідомості (яка по суті

є складовою частиною національної ідеї), національна держава є виразником національної ідеї, виражає її мовою національної ідеології [12].

Тут варто замислитися: а чи може взагалі національна ідея бути чітко визначеною і текстуально оформленою? Національну ідею як духовну основу держави цілісно висловити словами не просто, бо символічні цінності мають не лише раціональний, але й прихований духовний зміст. Символічна сутність української ідеї максимально чітко висловлена у всім відомому вітанні: «Слава Україні!» – «Героям слава!». Національна ідея це не про державну доктрину, не про вказівку «згори» і не про ідеологію як систему поглядів, це про ідею як форму колективних устремлень, що є відображенням основи суспільства, вна як за своєю природою є ірраціональною.

Одним із головних завдань будь-якої національної ідеї є розбудова незалежної держави. Українці здобули державу, але російська імперія не може з цим примиритися і розв'язала війну проти України. Українська ідея як духовне явище перейшла в нову фазу: консолідувати націю на розбудову держави європейського типу з наданням людині економічних, політичних, правових, культурних можливостей для самореалізації. Соціально-мобілізує функція національної ідеї полягає у визначенні витоків нації та її ідентифікаторів, простеженні її місця у часі і просторі, формуванні її цілепокладаючих орієнтирів і кола національних цінностей. У зв'язку з цим варто пригадати слова Євгена Коновальця: «У вогні перетоплюється залізо на сталь, у боротьбі перетворюється народ у націю» [13, с. 15]. Українська ідея суттєво відрізняється від європейських національних ідей тим, що підкреслює значущість найважливіших цінностей особистості, таких як, свобода, честь, гідність, можливість духовного розвитку людини.

Вислів «національна ідея» вперше використав український письменник, поет, філософ Пантелеймон Куліш у 1879 р., проте її формування слід віднести до часів Київської Русі, бо саме тоді почали формуватися духовні засади буття української людини, суто українські духовні традиції, мови, культури, віри, відчуття спільноти, християнські цінності, поняття честі і гідності. Українська національна ідея успадкувала християнські цінності, а саме пріоритет духовного над матеріальним, який здатна реалізувати лише особистість. До речі, саме в такому когнітивному вимірі національна ідея найбільше приваблює українських істориків і етнополітологів. Наприклад, у серії книг «Українська ідея», виданій Інститутом політичних і етнонаціональних досліджень, еволюція української ідеї простежена в двох площинах – історико-теоретичній і біографічній, причому зроблено це на тлі політичної та етнічної історії, у контексті пошуку етнополітичних моделей. Підсумовуючи результати наукового дискурсу у цьому напрямі, І. Курас, В. Солдатенко, Т. Бевз констатують: «Національна ідея є продуктом історичного розвитку, дії велетенської суми різноманітних факторів. Вона не існує поза історичним часом, не є вічною і не народжується в одну мить. А народившись – живе складним життям, чутливо реагуючи на суспільні зміни і повороти, часом навіть на незначні, ледве помітні. Вона розвивається, збагачується, поглиблюється, вдосконалюється в процесі цивілізаційного поступу. Нерідко їй доводиться виборювати право на визнання в нелегкому суперництві з іншими світоглядними орієнтаціями, філософськими, суспільствознавчими концепціями» [14, с. 142].

Висновки. В ідеалі національна ідея містить в узагальненому вигляді відповіді на запитання: заради чого живе нація, яким ціннісним орієнтиром віддає перевагу, як реалізує свій творчий потенціал в оточенні інших спільнот? Національна ідентичність в свою чергу є як засобом самовизначення так і само орієнтації індивідів через свою самобутню культуру. Національна ідея та національна ідентичність, як чинники самоідентифікації особистості, спроможні виконувати різноманітні функції (етнотворчу, інтегруючу, ідентифікуючу, аксіологічну, державотворчу, футурологічну та ін.) з огляду на спільну соціокультурну складову та етнонаціональні традиції.

Національна ідея чутливо реагує на суспільні зміни, є важливим елементом створення соціально-політичного простору суспільства, оскільки включає ставлення до держави та нації, її місця в геополітичному просторі. Світовий досвід свідчить, що найбільших успіхів досягали ті нації, які вкладали в поняття “національна ідея” раціонально-прагматичний зміст і розглядали її як ідею загальногромадянську, формування культури сучасної української політичної нації повинно відбуватись на основі синтезу української культурної традиції та досягнень європейської цивілізації.

Модернізація української національної ідентичності матиме позитивний вплив на ті соціально-політичні проблеми, що перешкоджають національному розвитку, наслідком чого має стати збільшення довіри населення до влади, підвищення легітимності державної влади та формування позитивного іміджу та репутації країни.

Література:

1. Козловець М. А., Ковтун Н. М. Національна ідентичність в Україні в умовах глобалізації : монографія. Київ : ПАРАПАН, 2010. 348 с.
2. Бергер П., Лукман Т. Социальное конструирование реальности. Трактат по социологии знания. Москва : Медиум, 1995. 323 с.
3. Тейлор Ч. Джерела себе. Творення новочасної ідентичності. Київ : Дух і літера, 2005. 696 с.
4. Kuzio T. Ukraine: State and nation-building. New York : Taylor&Francis e-library, 2002 р. 298 р. P. 147-148.
5. Кін, Дж. Громадянське суспільство: старі образи, нове бачення. Київ : К. І. С. ; Аналітично-дослідницький центр «АНОД», 2020. 192 с.
6. Дарендорф Р. Дорога к свободе: демократизация и ее проблемы в Восточной Европе. *Вопросы философии*. 1990. № 9. С. 69–75.
7. Сміт Е. Національна ідентичність / пер. з англ. П. Тарашука. Київ : Основи, 1994. 224 с.
8. Особливості ідентичності громадян України: проблеми та перспективи консолідації суспільства. ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України. URL: <http://tazumkov.org.ua/upload/Identi-2016.pdf>257
9. Вера. Этнос. Нация. Религиозный компонент этнического сознания / ред. кол. М. П. Мгедлов (отв. ред.), А. Ю. Гаврилов, В. В. Горбунов и др. Москва : Культурная революция, 2007. 368 с.
10. Кресіна І. Українська національна свідомість і сучасні політичні процеси (Етнополітичний аналіз) : монографія. Київ : Вища школа, 1998. 392 с.
11. Хабермас Ю. Демократия. Разум. Нравственность. Московские лекции. Москва : АО «КАМІ» Academia, 1995. 256 с.
12. Исаев И. А. Национальная идея и национальная идеология: [Электронный ресурс] / И. А. Исаев. URL: <http://viperson.ru/articles/igor-isaev-natsionalnaya-ideya-i-natsionalnaya-ideologiya>
13. Сватко Я. Євген Коновалець – творець ОУН. Львів : Галицька видавничка спілка, 2006. 64 с.
14. Курас І. Ф. Історичні підстави української ідеї (еволюція в контексті пошуку етніоісторичних моделей). *Історична і політична наука*

та суспільна політика в Україні. НАН України, Ін-т політ. і етнонац. досліджень ім. І.Ф. Кураса / редкол. Патон Б.І., Геєць В.М., Левенець Ю.А., Солдатенко В.Ф. та ін. Київ : Парламентське вид-во, 2009. 624 с. С. 115–136.

Zaiats N. National identity as a basis for the development of a political nation in Ukraine

Summary. The modern development of the world is a period of constant communication between cultures, and any legal system must defend its rights and identity. The difficulty that may arise is that every national culture is an infinity and the modern world must be built in such a way that every mental culture has the opportunity to interact with others, and on this basis there must be mutual understanding. There is no doubt that in the process of globalization there is a need to preserve the identity and uniqueness of each culture. Identity is the factor that promotes the self-organization of individuals united by belonging to one state as a set of «we», which supports a single system of beliefs and ideas about the ideas of goodness, justice and humanism in their country. National identity is manifested in national identity through the choice of socio-civilizational tendencies, and national identity in turn is characterized by the fact that through the prism of general theory, law should focus on ethnocentric positions that will enrich legal reality. It should be borne in mind that the nation has quite deep roots, ancient origins and a special spiritual

power of national feelings (a special arsenal of the nation is language, religion, historical memory or self-awareness) and all this plays a particularly important role in developing targeted public policy overcoming the identity crisis.

The category of «identity» is important from the point of view of the analysis of philosophy, culturology and anthropology, as it forms an interdisciplinary approach in socio-humanitarian knowledge and leads to the formation of new methodological attitudes. Therefore, the study of «national identity» is relevant both in theoretical and practical terms. From a theoretical point of view, national identity should be understood as a reflection of the cultural, national, anthropological, religious, behavioral component in the analysis of intercultural interaction between Western tradition and national law. While the theoretical plane is manifested through a system of relevant knowledge of the categorical apparatus, the practical significance lies in the formation of political institutions of the information space of the state in the legal context, constructive guidelines for citizens on nation-building, modern culture, national education.

The peculiarities of the current stage of formation of national identity in Ukraine are determined, on the one hand, by the need to implement the idea of the nation based on Ukrainian values, on the other – the need to realize socio-economic interests of citizens regardless of their caste, ethnic, religious and political identity as the potential source for conflict and deconsolidation of society.

Key words: identity, national identity, national idea.